

КРАСНОПОЛЬСЬКА ТЕТЯНА МИКОЛАЇВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри політичних теорій, кандидат політичних наук, доцент*

МИЛОСЕРДНА ІРИНА МИХАЙЛІВНА

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри політичних теорій, кандидат політичних наук, доцент*

СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ «ІНДИГЕННА ДЕМОКРАТІЯ» ТА «ЛОКАЛЬНА ДЕМОКРАТІЯ»

Демократизація країн світу пов'язана з реформою децентралізації та широким розвитком повноважень місцевої публічної влади, що сприяє впровадженню локальної демократії та розширенню механізмів її впровадження. Науковий інтерес до останньої невпинно зростає. Світова практика на даному етапі виробила чималий інструментарій локальної демократії від громадських обговорень питань місцевого значення до широкого залучення громадськості до прийняття політичних рішень щодо вирішення питань місцевого значення. Проте в останні роки в науковій політологічній літературі виникає новий термін «індигенна демократія», який пов'язаний з демократичними процесами на місцях. Розглянемо співвідношення даних понять та перспективи впровадження в практику.

Слід зазначити, що активні наукові дослідження проблем локальної демократії розпочалися лише у ХХ ст. Науковці розглядають локальний рівень демократії як «сферу, де можуть втілюватися певні демократичні принципи поведінки суб'єктів політики, оскільки саме тут можлива безпосередня участь громадян при одночасному виборі ними локальних керівників» [4, с. 11].

Локальна демократія – відповідно до визначення Д. Бернса – це система здійснення влади на локальному рівні, за якої громадяни мають право та засоби для контролю за діяльністю органів місцевого самоврядування й безпосередньо беруть участь в ухваленні рішень. На думку автора, місцева влада тільки тоді буде більш ефективною та демократичною, коли громадяни активно визначатимуть локальну політику, оскільки місцеві представницькі органи не представляють усього суспільства [8, с. 963].

На думку С. Були, ознаками локальної демократії є: «організація життя територіальної громади на принципах рівності, участі, публічного діалогу; залучення громадян до ведення справ громади, поширення практик місцевих ініціатив, референдумів; самоорганізація населення» [2, с. 37]. Однією з важливих її складових є громадський контроль. Розвиток локальної демократії сприяє, в тому числі, і подоланню корупції, яка є однією з основних проблем сучасної демократії [11, с. 1505].

Впровадження локальної демократії базується на нормативно забезпеченій спроможності територіальної громади брати активну участь у вирішенні питань місцевого значення, як на загальнодержавному та локальному рівнях. Отже, на думку М. І. Цумарева, «до згаданих С. Булою «демократичних механізмів» та «інструментів прямої демократії» слід віднести законодавчо визначені механізми прямої демократії, здійснення яких відбувається в межах територіальної громади» [7, с. 54].

Аналізуючи праці щодо механізмів участі членів територіальної громади можна виокремити основні з них: громадські слухання; загальні збори громадян за місцем проживання; місцеві ініціативи; консультації з громадськістю; ОСН [5, с. 7–8], а також створення і діяльність органів самоорганізації населення, місцевий референдум, громадська експертиза та місцеві електронні петиції [6, с. 5].

Варто погодитись з М. І. Цумаревим у тому, що «системоутворюючим чинником для локальної демократії є культурний зміст» [7, с. 54]. Автор розглядає культуру локальної демократії як складову соціокультурного простору, що отримує розвиток поряд еволюцією політичних, соціальних та культурних реалій.

Саме врахування культурних та соціальних реалій передбачає інша наукова категорія – «індигенна демократія». Якщо локальна демократія є основою функціонування місцевого самоврядування, то індигенна демократія (*indigenous democracy*) тісно пов'язана з поняттями «корінне населення» і «самовизначення».

Г. С. Белолюбська вважає, що про індигенну демократію можна говорити тоді, коли мова йде про «культурно-складні суспільства», в яких існує культурне, етнічне протиставлення місцевих громад домінуючому культурному простору в державі. На думку автора, на відміну від локальної демократії «*indigenous democracy* пов'язана з антропологічним підходом і покликана врахувати культурно-етнічний фактор локальних спільнот» [1].

Дослідниця також справедливо відзначає, що індигенна демократія і локальна демократія виявляються по різні боки в дихотомії «громадянське суспільство – держава». Місцеве самоврядування, що базується на ідеї локальної демократії, – це інститут і рівень влади, в той час як індигенна демократія є основою громадянського суспільства.

У розвинених країнах інституціоналізована ідея виділення спеціальних прав корінних народів, включаючи особливі права на територію проживання та інші особливі колективні права, прийнято називати терміном «індигенна перспектива» (*indigenous perspectives*) [9, с. 65]. До таких народів в Україна належить корінний народ Криму [10, с. 253]. Можна також погодитися з Г. С. Белолюбською, що індигенна демократія є незамінною при розгляді проблем розвитку корінних народів, які в першу чергу живуть традиційними видами господарства, що знаходяться у віддалених куточках країни; «індигенна демократія дозволить підійти до вивчення цих питань не з точки зору влади, а з позиції людей, локального співтовариства» [1].

На думку Р. Ніцена, підтримка, яка надається світовою спільнотою руху індігенних народів, створила новий інструмент боротьби проти прагнення держав нівелювати культурні особливості національних спільнот, що входять до них, а також проти державної підтримки націоналізму. Автор зазначає, що «індігенізм відрізняється від етнічного націоналізму тим, що його концепція самовизначення передбачає існування в рамках національної держави [12, с. 122].

Варто відзначити, що в кінці ХХ ст. в світі відбулися важливі інституціональні зміни у ставленні до корінних народів, у визнанні володіння ними особливими правами, перш за все на територію, і статусом. Як справедливо зазначає В. Владимірова: «Міжнародний індігенний активізм створює простір для формування більш широкої індігенної ідентичності, інкорпорує єдність і універсальність корінних народів на глобальному рівні, ґрунтуючись на аналогічних історіях гноблення і колоніального панування і триваючої в даний час маргіналізації в усьому світі, підтверджуючи при цьому політику відмінностей на місцевому рівні» [3, с. 47].

Таким чином, використання терміну «індігенна демократія» та впровадження її принципів в політику багатонаціональних держав, що мають території компактного проживання корінного населення, має значні перспективи. Так, термін «індігенна демократія» має можливість значно поглибити розуміння соціально-економічних, культурних, етнічних, політичних процесів, які спостерігаються в локальних спільнотах світу. Індігенна демократія може демонструвати різницю між традиційним світоглядом і класичними західноєвропейськими уявленнями демократичного устрою суспільства, що дозволить краще зрозуміти існуючі перешкоди в розвитку сучасних демократій. Крім того, вона може допомогти виділити місцеві етнокультурні особливості та сприяти вирішенню етнонаціональних конфліктів.

Отже, індігенна демократія може змінити загальний дослідницький підхід, в центрі якого будуть не інститути або організації, а людина; пропонуючи аналіз ситуацій «від часткового до загального», вона дасть можливість по-новому поглянути на проблеми розвитку демократії в багатонаціональних полікультурних державах на національному рівні.

Список використаної літератури:

1. Белолубская Г. С. Индигенная демократия: подходы к определению и возможности использования в российском научном пространстве [Электронный ресурс] / Г. С. Белолубская // *Общество : политика, экономика, право*. 2017. № 12. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/indigennaya-demokratiya-podhody-k-opredeleniyu-i-vozmozhnosti-ispolzovaniya-v-rossiyskom-nauchnom-prostranstve>
2. Була С. П. Теоретико-методологічний аналіз локальної демократії як умови та інструменту становлення консолідованої демократії в перехідних суспільствах (на прикладі України): дис. ... к-та наук :

- 23.00.01 / Львівський національний університет імені Івана Франка. Львів, 2012. 233 с.
3. Владимирова В. Транснациональные индигенные организации, либеральный мультикультурализм и нарративы об «индигенном сепаратизме» на Севере России. *Сибирские исторические исследования*. 2015. № 1. С. 23–56.
  4. Майко Т. С. Міська рада як інститут локальної демократії в Україні : дис. ... к-та наук : 23.00.02 / Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки. Луцьк, 2017. 231 с. Режим доступу: <https://abstracts.donnu.edu.ua/article/view/3972/4005>
  5. Місцева демократія в Україні: нові стандарти / Укр. незалеж. Центр політ. дослідж.: М. В. Лациба, І. М. Лукеря, О. Л. Ващук-Огданська. К. : Агентство «Україна», 2013. 236 с.
  6. Стан локальної демократії в містах України: роль громад та органів місцевого самоврядування. Аналітичний звіт за підсумками виконання проекту «Моніторинг діяльності органів місцевого самоврядування у сфері розвитку локальної демократії»; під ред. В. І. Брудного, А. С. Крупника, О. С. Орловського. Одеса : ХОБІТ ПЛЮС, 2008. 168 с.
  7. Пумарев М. І. Формування громадянської культури локальної демократії в сучасній Україні : дис. ... к-та політ. наук: 23.00.03 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 245 с. – Режим доступу: https://old.npu.edu.ua/images/file/vidil_aspirant/dicer/D_26.053.12/dis_Tsumariiev.pdf
  8. Burns D. Can Local Democracy Survive Governance? *Urban Studies*. 2000. V. 37, № 5/6. P. 963–973.
  9. Huntington H., Fox Sh. The Changing Arctic: Indigenous Perspectives. *Arctic Climate Impact Assessment. Eds by C. Symon, L. Arris, B. Heal*. Cambridge : Cambridge University Press, 2005. P. 62–95.
  10. Kormych L. I., Afanasieva M. V., Kuli-Ivanchenko K. K. The Crimean Tatar National Movement. Historical Retrospective 20–21 cent. [Електронний ресурс] / L. Kormych, M. V. Afanasieva, K. K. Kuli-Ivanchenko // *History Pages*. – 2019. – V. 48. – P. 252–263. – Режим доступу: http://history-pages.kpi.ua/wp-content/uploads/2019/09/48_19_Afanasjeva.pdf
  11. Kornuta L., Goloyadova T., Zavorodnia Yu., Reva Yu. Anti-Corruption Declaration as a Measure of Control for the Activities of Subjects of Public Authorities [Електронний ресурс] / Liudmila Kornuta, Tetiana Goloyadova, Yuliia Zavorodnia, Yurii Reva // *Journal of Environmental Environmental Techniques*. 2020. Volume 8. Issue 4. P. 1504–1509. Режим доступу: <http://www.jett.dormaj.com/docs/Volume8/Issue%204/Anti-Corruption%20Declaration%20as%20a%20Measure%20of%20Control%20for%20the%20Activities%20of%20Subjects%20of%20Public%20Authorities.pdf>
  12. Niezen R. Recognizing indigenism: canadian unity and the international movement of indigenous peoples. *Comparative Studies in Society and History*. 2000. 42 (1). P. 119–148.

Ключові слова: локальна демократія, механізм локальної демократії, культура локальної демократії, індигенна демократія, корінні народи.

Ключевые слова: локальная демократия, механизм локальной демократии, культура локальной демократии, индигенная демократия, коренные народы.

Key words: local democracy, mechanism of local democracy, culture of local democracy, indigenous democracy, indigenous peoples.